

*Nenad Starc**

**Međunarodna konferencija
“SOCIJALNA POLITIKA I REGIONALNI RAZVOJ”**

Zagreb, 30. 11. 2006.

Sve je teže organizirati konferenciju. Teži dio posla: smisliti dojmljivu temu i okupiti sudionike s dobrim priložima, uzima manje vremena od onog naizgled lakšega: pronaći financijera i blagonaklone pokrovitelje. Ako je, pritom još i riječ o međunarodnom okupljanju, potrebno je dozvati i goste, po mogućnosti iz zapadnih zemalja. Visoki kriteriji na koje oni spremno pristaju moraju se održati, pa makar im morali udovoljiti i domaći sudionici. Posao se dalje usložuje ako je riječ o interdisciplinarnim temama, pogotovo o onima koje zadiru u više područja koja je propisalo Ministarstvo znanosti i od tada uglavnom pazi da se ne pomiješaju. Organizator interdisciplinarne konferencije u nas bavi se nečim što nitko ne smatra svojim i mora odvojiti nešto više vremena za financijere.

Kada sve ipak nekako prođe, a zbornik s konferencije ode u tisak, organizator počinje primati pozive na skupove koje mu tek otišli gosti šalju za uzvrat i vidi da mu se smiješi aktivna međunarodna suradnja. Suočava se s europskom znanstvenom politikom koja potiče umreživanja i omogućuje svakom znanstveniku u EU da svojim kolegama iznese što ima, pa ma gdje se konferencija održavala. No, njegov problem ostaje isti. Da bi se umrežio, teži dio posla: napisati dobar prilog, uzet će manje vremena od onoga naizgled lakšega: pronaći financijera.

Na svršetku studenoga prošle godine Ekonomski je institut Zagreb uspješno učinio prvi korak prema europskom umreživanju te vrste. Udružen sa zakladom Friedrich Ebert upriličio je jednodnevnu međunarodnu konferenciju na kojoj je raspravljano o dvije kod nas ne baš uobičajene teme: socijalni aspekti regionalnog razvoja i regionalni aspekti socijalne politike.

* N. Starc, dr. sc., znanstveni savjetnik u Ekonomskom institutu, Zagreb. Prikaz primljen u uredništvo 27. 3. 2007.

Razglašena međunarodno, Konferencija je potvrdila koliko je interdisciplinarnost potrebna i uvažena i kako naizgled teško spojive teme itekako mogu privući one koji imaju o tome što reći. Pristiglo je 60 sažetaka od kojih je prihvaćeno 30, a u zadanom je roku konačno stiglo 20 radova. Nakon dvostrukoga ocjenjivanja, odabrano je 9 - dva iz Turske, po jedan iz Engleske, Norveške, Azerbejdžana i Poljske i tri iz Hrvatske. Tema je privukla i dovoljno slušatelja koje nije omeo engleski službeni jezik Konferencije. Ujutro, 30.11.2006. u dvorani Matice Hrvatske u Zagrebu okupilo se više od 100 ljudi.

Početak je pripao gostima uvodničarima: Simin Davoudi sa Sveučilišta u Newcastlu, Engleska govorila je o policentričnom razvitku i upravljanju metropolitanskim regijama, a Yuri Kazepov sa Sveučilišta u Urbinu, Italija o teritorijalnoj reorganizaciji europske socijalne politike. Tako su sudionici dobro uvedeni u temu Konferencije. S jedne strane, pitanje upravljanja metropolitanskim regijama obnovljeno je nakon uvođenja koncepta teritorijalne kohezije u europsku prostorno-ekonomsku politiku. Sa druge strane, koncept teritorijalne kohezije nametnuo je teritorijalno propitivanje već postojeće politike socijalne kohezije i posvećivanje više pažnje socijalnim pitanjima u zaostajućim regijama EU.

Slijedili su prilozi koji su naglašavali jedan od dva razmatrana aspekta. Ilaria Covizzi, Roxana Gutierrez-Romero i Michael Noble, s Odjela za socijalnu politiku i socijalni rad Sveučilišta u Oxfordu priložili su rad „Evaluating England's "New Deal for Communities" Programme using the Difference in Difference Method“. U tome su ocijenili englesku politiku novčanih potpora nezaposlenima i uočili su da se primatelji potpora u 39 najsiromašnijih gradskih područja Engleske lakše izvlače iz nezaposlenosti od primatelja u ostalim područjima. Naglašeni regionalni aspekt siromaštva i društvenog raslojavanja uočili su i Ercan Dansuk iz turskog Državnog zavoda za planiranje i Mehmet Ozmen i Guzin Erdogan iz Turskog statističkog zavoda. U radu „Poverty and Social Stratification at the Regional Levels in Turkey“ pokazali su da su razlike u razvijenosti turskih regija jedan od generatora siromaštva. Seljaci bezemljaši i sitni posjednici zemlje u nerazvijenim poljoprivrednim područjima sve su siromašniji, jer zaostajanje njihovih područja povlači za sobom i društveno raslojavanje i sve nepovoljniju gospodarsku strukturu. Do istoga nalaza došli su i Danijel Nestić s Ekonomskog instituta Zagreb i Giovanni Vecchi, sa Sveučilišta Tor Vergata u Rimu koji su prikazali rad „Regional Poverty in Croatia, 2002-2004“. Uočili su da je i u Hrvatskoj siromaštvo raširenije, naglašenije i teže podnošljivo u ruralnim područjima, pa da se razvojne razlike između siromašnih ruralnih i bolje stojećih urbanih područja povećavaju. Ocjenjujući koliko to utječe na siromaštvo, analitički su odvojili inače snažan utjecaj obrazovanja, demografskih čimbenika i tržišta rada i vidjeli su da su i regionalne razlike čimbenik koji značajno utječe na rizik od siromaštva. Posebno su naglasili potrebu i društveni značaj daljih regionalnih istraživanja. Za to se založila i većina ostalih sudionika koji su, pišući o socijalno-regionalnim temama

uočili koliko regionalne razlike štete regijama na dnu razvojne a, kako stvari stoje, i društvene ljestvice.

Farkhad Mukhtarov, doktorski kandidat s Central European University, Budapest izložio je studiju slučaja „Privatization of Social Policy of Water Supply in the South Caucasus: A Booster to Regional Development or “Stealing Water from the Poor”? Pozabavio se privatizacijom vodoopskrbe u Azerbejdžanu, u Armeniji i u Gruziji i utvrdio je da je PSP model (Private Sector Participation) potaknuo razvitak industrije, ali da je ugrozio socijalne ciljeve i ciljeve politike okoliša. Društvenu kontrolu nad razvitkom vodoopskrbe koji će zadovoljiti sve strane moguće je ostvariti koncesijama i takozvanim BOT (Built-Operate-Transfer) aranžmanima. Nažalost, ni jedno ni drugo zasad nije moguće, ustvrdio je autor, jer postojeći obujam vodoopskrbe ne omogućuje djelovanje ekonomije razmjera, a nema ni učinkovite strategije razvoja vodoopskrbe, ni sigurnog institucionalnog okvira koji bi ohrabрили koncesionare.

Anna Gasior-Niemiec s Odjela za Europske studije Instituta za filozofiju i sociologiju Poljske akademije znanosti pozabavila se posve drugačijom temom. U prilogu „The Role of Social Partners in the Programming, Management and Evaluation of the European Regional Development Fund in Poland“ opisala je tripartitno upravljanje europskim strukturnim fondovima u Poljskoj u kojem sudjeluju državna i regionalna uprava, predstavnici gospodarstva i predstavnici civilnoga društva. Današnji poljski problemi mogli su se iščitati i kao budući hrvatski, pogotovo zato što se autorica usredotočila na sudjelovanje civilnog društva (nevladinih udruga) u upravljanju sredstvima ERDF (European Regional Development Fund). Udruge, a ni ostali dionici koji čine regionalna povjerenstva za dodjelu europskog novca, nisu ostvarili značajnu ulogu u njegovom usmjerivanju prema najpotrebitijim korisnicima. Što zbog vlastitoga nesnalaženja, što zbog zapreka koje se povjerenstvima postavljaju eksterno, udruge ne uspijevaju izboriti utjecaj na formuliranje kriterija i postupaka raspodjele novca na pojedine projekte.

Neovisni konzultanti Vesna Bošnjak i Paul Stubbs s Ekonomskog instituta Zagreb predstavili su rad „Just Welfare?: Social Services Reform in Bosnia-Herzegovina, Croatia and Serbia“ u kojem analiziraju koliko je ispunjen zahtjev koji se u tranzicijskim zemljama u pogledu reforme socijalnih usluga obilježava sa „3D“: deinstitucionalizacija, diversifikacija i decentralizacija. Ta tri načela tretiraju se odvojeno, pa su reforme provedene uvođenjem novih institucija i postupaka (makrorazina) ili provedbom niza pojedinačnih projekata (mikrorazina), što se pokazalo jednako neučinkovitim. Zanimaju se ekonomije razmjera, pretjerano se propisuju postupci i kriteriji, a nisu omogućeni ni kreativni načini uvođenja promjena. Autori se stoga zalažu za veće sudjelovanje lokalne zajednice koja na participativan način mora odrediti vrste i intenzitet socijalnih usluga i preporučuju njihovo regionalno, po mogućnosti i nadnacionalno planiranje.

Veoma zanimljiv prilog stigao je iz Rijeke. Nena Rončević i Mladen Črnjar iz Zavoda za prostorno uređenje i održivi razvoj, Đulija Malatestinić iz Zavoda za javno zdravstvo i Iva Josipović iz Upravnog odjela za zdravstvenu zaštitu i socijalnu skrb, svi iz Primorsko-goranske županije, ispitali su stavove stanovništva o kvaliteti života i tako ocijenili njihovu spremnost za održivi razvitak. Prilog „Sociological Survey on Attitudes of Representatives of Social Groups in the County of Primorje and Gorski Kotar towards some Aspects of Quality of Life at the Sub-regional Level“ zasnovan je na obimnom upitniku na koji je odgovorilo 1200 ispitanika iz svih 35 jedinica lokalne samouprave Primorsko-goranske županije. Pitanja i odgovori na njih omogućili su analizu 303 varijable, pa su tako ispitani i ocijenjeni stavovi o institucijama, fizičkoj i društvenoj infrastrukturi, kvaliteti života ugroženih društvenih skupina itd. Rezultati upućuju da ispitanici imaju dobro artikulirane stavove o održivom razvitku i da su spremni prihvatiti mjere koje bi ga potakle. Autori upozoravaju da su takve mjere i potrebne i hitne jer su trenutni razvojni trendovi promatrani sa stajališta održivosti u svakom slučaju suboptimalni.

Ebru Ertugal iz Centra za europske studije Bliskoistočnog tehničkog sveučilišta u Ankari, Turska, izložila je rad „Enlargement and Cohesion: Implications for Economic and Social Development in Turkey“ i raspravila posljedice koje europska kohezijska politika ima za turski regionalni razvitak. Prvo se pozabavila kontradikcijama koje opterećuju ciljeve europske regionalne politike, to jest suprotnostima između zahtjeva za regionalnim rastom, kohezijom i regionalnom konkurentnošću, a zatim i mogućnostima primjene takve politike u Turskoj. Baveći se posebno najzaostalijim dijelom Turske - jugoistočnom Anadolijom, zaključuje da regionalna politika EU nije prikladna za poticanje nerazvijenih turskih regija, iako bi institucije koje EU nameće u pretpristupnom razdoblju mogle stvoriti okvir i osigurati postupke koji bi osigurali participaciju u odlučivanju o formuliranju i financiranju regionalnih projekata. Problem koji se ovdje pojavljuje karakterističan je i za druge zemlje koje su nedavno ušle ili će uskoro ući u EU: institucije osnovane da bi se ispunila poneka pretpristupna obaveza ne potiču participaciju i ne omogućuju (ponekad i neposredno zaprečavaju) optimalnu regionalnu raspodjelu poticajnih sredstava.

Iz izlaganja u izlaganje važnost socijalne politike u upravljanju regionalnim razvitkom, i ne manja važnost teritorijalizacije socijalne politike, sve više su dolazili do izražaja. To su uočili i diskutanti Ivo Bićanić s Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Will Bartlett sa Sveučilišta u Bristolu i Nenad Starc s Ekonomskog instituta Zagreb, a i predsjedateljice jutarnjeg i popodnevnog dijela Konferencije Marijana Sumpor s Ekonomskog instituta i ravnateljica Instituta Sandra Švaljek. Notorna činjenica da se regionalnim razvojem mora upravljati, na Konferenciji je posebno istaknuta, jer rastuće razlike među hrvatskim, a u većini slučajeva i u europskim regijama proizvode više socijalnih, nego ekonomskih

problema. Ekonomski fakulteti u Hrvatskoj, koji uz ne više od jedne iznimke, već desetljećima zanemaruju prostorne vidove ekonomije koju podučavaju, ovom Konferencijom dobili su mali poticaj da prošire svoje nastavne programe. Ekonomisti koji su te fakultete završili, učeći samo ono što nije bilo zanemareno, dobili su poticaj da se pozabave prostornom ekonomijom i otkriju njezin sve veći značaj.